

แนวทางการตรวจรักษา
และป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี
ประเทศไทย ปี 2557

Thailand National Guidelines
on HIV/AIDS Treatment and
Prevention 2014

10041677

ห้องสมุด วพบ. สุรินทร์

กรมควบคุมโรค
กระทรวงสาธารณสุข

บทที่ 1 บทนำ (Introduction)	25
บทที่ 2 การตรวจวินิจฉัยการติดเชื้อเอชไอวีและการตรวจติดตามการรักษา (HIV Laboratory for Diagnostic and Monitoring)	35
2.1 การให้การปรึกษาเพื่อการตรวจวินิจฉัยการติดเชื้อเอชไอวี	36
2.2 การตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อวินิจฉัยการติดเชื้อเอชไอวี	40
2.2.1 การตรวจ HIV viral testing	40
2.2.2 การตรวจหาแอนติบอดีต่อเชื้อเอชไอวี	41
2.3 การตรวจทางห้องปฏิบัติการสำหรับตรวจติดตามการดูแลรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์	55
2.3.1 การตรวจหาจำนวนเม็ดเลือดขาวชนิด CD4 (CD4 count)	55
2.3.2 การตรวจหาปริมาณเชื้อเอชไอวีในกระแสเลือด (HIV viral load)	57
2.3.3 การตรวจการดื้อต่อยาด้านไวรัส (HIV drug resistance testing)	58
2.4 การประกันคุณภาพห้องปฏิบัติการตรวจเอชไอวี	61
บทที่ 3 การดูแลรักษาผู้ใหญ่ติดเชื้อเอชไอวี (Management of HIV-Infected Adult)	65
3.1 การประเมินผู้ป่วยก่อนเริ่มยาด้านไวรัส	66
3.2 เกณฑ์การเริ่มยาด้านไวรัสในประเทศไทย	72
3.3 เกณฑ์การเริ่มยาด้านไวรัสภายหลังเริ่มรักษาโรคติดเชื้อฉวยโอกาส	73
3.4 สูตรยาด้านไวรัสที่แนะนำเป็นสูตรแรก และสูตรทางเลือกในประเทศไทย	75
3.5 การวินิจฉัยและการดูแลรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่มีการรักษาล้มเหลว	77
3.5.1 การวินิจฉัยการล้มเหลวต่อการรักษาด้วยยาด้านไวรัส	77
3.5.2 หลักการเลือกสูตรยาด้านไวรัสกรณีดื้อยาด้านไวรัสหลายกลุ่ม (Multi-class antiretroviral treatment failure)	78
3.6 การปรับการกินยาด้านไวรัสในช่วงถือศีลอด	80
3.7 สูตรยาหรือส่วนประกอบของสูตรยาด้านไวรัสที่ไม่ควรใช้	82
3.8 ปฏิกริยาระหว่างยา (Drug-drug interaction)	83
3.9 การคัดกรองโรค	100
3.9.1 การคัดกรองโรคเอดส์	100
3.9.2 การคัดกรองโรคติดเชื้อฉวยโอกาส (การป้องกัน OIs อยู่ในบทที่ 6)	102

3.9.3	การคัดกรองทางด้านสุขภาพจิต หรือด้านจิตใจ	106
3.9.4	การคัดกรองด้านโภชนาการและความเสี่ยงต่อโรคหัวใจ และหลอดเลือด	107
3.9.5	การคัดกรองมะเร็ง	108
3.10	การติดตามประเมินผลการรักษาด้วยยาด้านไวรัส	109
3.11	ขนาดยาและการปรับขนาดยาด้านไวรัสในผู้ป่วยที่การทำงานของ ไตหรือตับบกพร่อง	110
3.12	การดูแลรักษามลข้างเคียงและภาวะแทรกซ้อนจากการรักษาด้วย ยาด้านไวรัส	115
3.12.1	การดูแลและป้องกันมลข้างเคียงระยะยาว (การเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด)	128
3.13	การกินยาด้านไวรัสอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ (Adherence to antiretroviral therapy)	131
3.13.1	แนวทางการเพิ่ม adherence	131
3.13.2	วิธีการประเมิน adherence	132
3.14	Immune reconstitution inflammatory syndrome (IRIS)	137
3.15	การให้ยาด้านไวรัสในผู้ติดเชื้อเอชไอวีเฉพาะกลุ่ม	141
3.15.1	การรักษาการติดเชื้อเอชไอวีในระยะเฉียบพลัน (acute HIV infection) และการติดเชื้อเอชไอวีในช่วง 6 เดือนแรก (recent HIV infection)	141
3.15.2	การดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่มีไวรัสตับอักเสบรวมด้วย	143
3.15.3	การใช้ยาด้านไวรัสในผู้ป่วยสูงอายุที่ติดเชื้อเอชไอวี	148
3.15.4	การดูแลรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวีกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย และสาวประเภทสอง	150
3.15.5	การดูแลรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่มีมะเร็งร่วมด้วย	154
3.15.6	การดูแลรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่มีความจำเป็นต้องผ่าตัดรักษา	156
3.15.7	การดูแลรักษาผู้ติดเชื้อที่มีการใช้สารเสพติด	158
3.15.8	การดูแลผู้ที่มีปัญหาด้านไต	159
3.16	การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันต้านทานด้วยวัคซีน	162
3.17	การรักษาด้วยยาด้านไวรัสเหมือนการป้องกัน (Treatment as Prevention)	165
3.18	การดูแลด้านอื่นๆ นอกเหนือจากยาด้านไวรัส	166

บทที่ 4 การดูแลรักษาเด็กและวัยรุ่นติดเชื้อเอชไอวี	169
(Management of HIV-Infected Children and Adolescent)	
4.1 การดูแลทารกที่คลอดจากแม่ติดเชื้อเอชไอวี	170
4.1.1 การป้องกันมิให้ทารกติดเชื้อเอชไอวี	170
4.1.2 การส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาพแข็งแรงและมีพัฒนาการดี	171
4.1.3 การวินิจฉัยจัดการติดเชื้อเอชไอวีให้เร็วที่สุด	178
4.2 การรักษาด้วยยาต้านไวรัสในเด็กติดเชื้อเอชไอวีที่ไม่เคยได้รับยาต้านไวรัสมาก่อน	181
4.2.1 การประเมินเด็กติดเชื้อเอชไอวีก่อนเริ่มยาต้านไวรัส	182
4.2.2 เกณฑ์การเริ่มใช้ยาต้านไวรัสในเด็กติดเชื้อเอชไอวี	185
4.2.3 การเลือกยาต้านไวรัสในเด็กติดเชื้อเอชไอวีที่ไม่เคยได้รับยาต้านไวรัสมาก่อน	188
4.2.4 การให้ยาต้านไวรัสเพื่อการรักษาสำหรับทารกที่ได้รับยาต้านไวรัสสูตร 3 ตัว เพื่อการป้องกันการถ่ายทอดเชื้อเอชไอวีจากแม่สู่ลูกตั้งแต่แรกเกิด	189
4.2.5 การรักษาด้วยยาต้านไวรัสในเด็กติดเชื้อเอชไอวีที่มีการติดเชื้อฉวยโอกาสร่วมด้วย	190
4.3 การติดตามเด็กหลังเริ่มการรักษาด้วยยาต้านไวรัส	194
4.3.1 การประเมินจากอาการทางคลินิก	194
4.3.2 การประเมินจากการตรวจทางห้องปฏิบัติการ	195
4.3.3 การประเมินความถูกต้อง และสม่าเสมอของการกินยาต้านไวรัส	196
4.4 การเฝ้าระวังและติดตามผลข้างเคียงและภาวะแทรกซ้อนจากการรักษาด้วยยาต้านไวรัส	197
4.5 กลุ่มอาการอักเสบจากภาวะฟื้นตัวของระบบภูมิคุ้มกัน (Immune reconstitution inflammatory syndrome: IRIS) ในเด็กติดเชื้อเอชไอวี	208
4.6 การวินิจฉัยเด็กที่มีการรักษาล้มเหลว	212
4.6.1 รูปแบบการรักษาล้มเหลว	212
4.6.2 การวินิจฉัยการรักษาล้มเหลว	215

4.7	การวางแผนการรักษาในเด็กที่มีการรักษาล้มเหลว	216
4.7.1	การตรวจและแปลผลการดื้อต่อยาต้านไวรัสโดยวิธี HIV genotyping	218
4.7.2	การเลือกสูตรยาด้านไวรัสในเด็กที่มีการรักษาล้มเหลว จากการใช้ยาสูตร 2NRTIs + 1NNRTI	220
4.7.3	การเลือกสูตรยาด้านไวรัสในเด็กที่มีการรักษาล้มเหลว จากการใช้ยาสูตร 2NRTIs + 1PI	221
4.7.4	การรักษาเด็กที่ดื้อยาทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่ม NRTIs, NNRTIs และ PIs	223
4.7.5	การติดตามการรักษาหลังเปลี่ยนยาด้านไวรัสเป็นยาสูตรใหม่	225
4.8	การฉีดวัคซีนกระตุ้นซ้ำในเด็กติดเชื้อเอชไอวีที่หลังจากได้รับการ รักษาด้วยยาต้านไวรัส	226
4.9	การดูแลเด็กติดเชื้อเอชไอวีแบบองค์รวม	228
4.10	การเปิดเผยการวินิจฉัยโรคกับเด็ก	230
4.11	การกินยาด้านไวรัสอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องในเด็กติดเชื้อเอชไอวี	231
4.12	การส่งเด็กเพื่อไปรับการรักษาต่อที่โรงพยาบาลชุมชนใกล้บ้าน และส่งต่อข้ามจังหวัด	234
4.13	การดูแลวัยรุ่นติดเชื้อเอชไอวี	234
4.14	การส่งต่อสู่คลินิกผู้ใหญ่	236
บทที่ 5	การป้องกันการถ่ายทอดเชื้อเอชไอวีจากแม่สู่ลูก	237
	(Prevention of Mother-to-Child HIV Transmission)	
5.1	การวางแผนครอบครัวสำหรับผู้ติดเชื้อ	239
5.1.1	การวางแผนมีบุตรสำหรับผู้ติดเชื้อและครอบครัว	240
5.1.2	การคุมกำเนิดในหญิงติดเชื้อเอชไอวีวัยเจริญพันธุ์	242
5.2	การบริการที่หญิงตั้งครรภ์และสามีทุกคนควรได้รับระหว่างมา ฝากครรภ์ครั้งแรก	245
5.3	การให้ยาด้านไวรัสเพื่อป้องกันการถ่ายทอดเชื้อจากแม่สู่ลูก	250

5.3.1	ขณะตั้งครรภ์	251
5.3.2	ระหว่างเจ็บครรภ์คลอด	253
5.3.3	การให้ยาแก่แม่หลังคลอดในกรณีทั่วไป	258
5.3.4	การให้การดูแลหญิงตั้งครรภ์ที่เพิ่งทราบว่าติดเชื้อเอชไอวี ขณะเจ็บครรภ์คลอด (no ANC) และกรณีที่มีความเสี่ยงสูงอื่นๆ	259
5.3.5	ข้อพิจารณากรณีพิเศษต่างๆ	262
5.4	การให้ยาป้องกันโรคติดเชื้อฉวยโอกาสในหญิงตั้งครรภ์ระหว่างตั้งครรภ์	267
5.5	วิธีคลอด	270
5.5.1	การคลอดทางช่องคลอด	270
5.5.2	การผ่าท้องคลอด	270
5.6	การดูแลทารกในห้องคลอด	272
5.7	แนวทางการดูแลแม่และครอบครัวอย่างต่อเนื่องในช่วงหลังคลอด	272
5.7.1	การดูแลหญิงหลังคลอดและครอบครัว	272
5.7.2	การดูแลเด็กหลังคลอด	274
5.8	การวินิจฉัยการติดเชื้อเอชไอวีในทารกควรทำโดยเร็วที่สุด (Early infant diagnosis หรือ EID)	275
บทที่ 6	การป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อฉวยโอกาส	277
	(Opportunistic Infections: Prophylaxis and Treatment)	
6.1	วัณโรค (Tuberculosis)	278
6.2	โรคติดเชื้อฉวยโอกาสอื่นๆ	293
6.2.1	<i>Pneumocystis pneumonia</i> (PCP)	294
6.2.2	Cryptococcosis	298
6.2.3	Candidiasis	302
6.2.4	Toxoplasmic encephalitis	305
6.2.5	Penicilliosis และ histoplasmosis	309
6.2.6	Cytomegalovirus (CMV) infection	312
6.2.7	<i>Mycobacterium avium</i> complex (MAC) infection	315

บทที่ 7 การป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี (HIV Prevention)	333
7.1 การใช้ยาต้านไวรัสเพื่อป้องกันการเอชไอวี (Antiretroviral-based HIV prevention)	334
7.1.1 การรักษาเสมือนการป้องกัน (Treatment as Prevention)	334
7.1.2 การป้องกันการติดเชื้อก่อนการสัมผัส (Pre-Exposure Prophylaxis)	337
7.1.3 การป้องกันการติดเชื้อหลังการสัมผัส (Post-Exposure Prophylaxis)	341
7.2 การขริบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชาย (Male circumcision)	351
7.3 การตัดกรองและรักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	356
7.4 ถุงยางอนามัยและถุงอนามัยสตรี	360
7.5 การลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด	367
บทที่ 8 การจัดระบบบริการเพื่อสนับสนุนการป้องกัน ดูแล และรักษาผู้ติดเชื้อ และผู้ป่วยเอดส์ (Service Delivery Guidance)	369
8.1 มาตรการนำผู้ติดเชื้อเข้าสู่ระบบ (Recruit)	371
8.2 มาตรการตรวจหาการติดเชื้อ (Test)	379
8.3 มาตรการรักษาด้วยยาต้านไวรัส (Treat)	386
8.4 มาตรการทำให้คงอยู่ในระบบ (Retain)	389
8.5 มาตรการลดการตีตราและการเลือกปฏิบัติในระบบบริการสุขภาพ	402
8.6 มาตรการการใช้ข้อมูลเพื่อติดตามประสิทธิภาพการดำเนินงาน และการพัฒนาคุณภาพบริการดูแลรักษาพยาบาล *	410

ภาคผนวก

ผนวก ก	แนวทางการป้องกันการติดเชื้อในกรณีผู้ติดเชื้อเอชไอวีมีการบำบัด ทดแทนไต	417
ผนวก ข	ขนาดและวิธีใช้ยาต้านไวรัสในผู้ป่วยผู้ใหญ่ (Dose and Route of HIV Medication in Adults)	422
ผนวก ค	การจำแนกระยะโรคตาม CDC Classification	432
ผนวก ง	การจำแนกระยะโรคในผู้ป่วยเด็กตามระบบขององค์การอนามัยโลก (WHO Classification System for HIV-Infected Children)	438
ผนวก จ	ขนาดและวิธีใช้ยาต้านไวรัสในผู้ป่วยเด็ก (Dose and Route of HIV Medication in Pediatrics)	441
ผนวก ฉ	การคำนวณ creatinine clearance สำหรับเด็ก	450
ผนวก ช	แนวทางการใช้นมผสม	451
ผนวก ซ	การทำ rapid desensitization โดยใช้ยา TMP-SMX แบบน้ำแขวนตะกอน ชนิดกิน	456
เอกสารอ้างอิง		457
รายนามผู้นิพนธ์แนวทางการตรวจรักษาและป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี ประเทศไทย ปี 2557		475